MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Päätoimittaja
Lauri Kontro
Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

Yhdentyvässä maailmassa valtiovallalle on helppo löytää yksi erityishuomion ansaitseva alue: Suomi. **ERIKOISTUTKIJA PEKKA SAURAMO KANSAN UUTISTEN VIIKKOLEHDESSÄ**

Tuottaja ja kuluttaja haastavat kauppiaan

Jo vuosikymmenten ajan Suomen ruokakauppaa ovat hallinneet kaupan suuret keskusliikkeet tehokkailla hankinta- ja jakeluketjuillaan.

Suurilla ostajilla on suuri valta paitsi tavarantoimittajiin, myös kuluttajiin. Keskusliikkeiden sisäänostajat päättävät käytännössä sen, mitä ruokaa suomalaisissa kodeissa syödään.

Valta hankinnoissa ja vähittäismyynnissä on tehnyt ruokakaupasta hyvän bisneksen. Jopa niin hyvän, että uuden kilpailulain perusteella S- ja K-ryhmät joutuivat viranomaisten erityistarkkailuun.

Viime vuosina ruokaketjun tulonjako eri toimijoiden välillä on herättänyt huomattavaa kiinnostusta. Tutkimusten mukaan kaupan kakku on paisunut alkutuottajien ja jalostavan teollisuuden kustannuksella.

Kiistoihin siitä, saako kukin toimija ”oikeudenmukaisen” osansa ruuan hinnasta, ei näy loppua. On hyvä, että lainsäätäjä kiinnittää huomiota alan pelisääntöihin, mutta toisaalta kiistely ja kilpailu hintaosuuksista kuuluu markkinatalouteen.

Tehokkaaseen ja keskittyneeseen ruokakauppaan liittyy markkinavallan lisäksi toinenkin kiinnostava ilmiö. Kun kauppa on syleillyt kasvavilla valikoimillaan ja omilla tuotemerkeillään kuluttajaa, on kuluttajan suhde elintarvikkeiden tuottajiin muuttunut hyvin ohueksi.

Tähän on kaikesta päätellen tulossa muutos, joka voi murtaa kaupan perinteisiä toimintamalleja. Kuluttajalle eivät kelpaa enää mainosten kiiltokuvat kaupan ruokatarjonnasta, vaan yhä useampi haluaa tietää, mistä ja millä tavalla tuotettuina elintarvikkeet kaupan hyllylle päätyvät.

Kuluttajien kasvanut kiinnostus on näkynyt muun muassa lähiruuan ja muiden erikoistuotteiden kasvavana kysyntänä. Tähän on ollut kaupankin jo pakko reagoida.

Merkittävä syy kuluttajien muuttuneeseen käytökseen ovat olleet myös kaupan monimutkaiset hankintaketjut, joissa tuotteen alkuperä sekä tieto todellisesta sisällöstä on välillä kadonnut tai muuttunut täysin virheelliseksi. Villi kilpailu kansainvälisillä markkinoilla on johtanut myös suoranaisiin ruokaskandaaleihin.

Kuluttaja haluaa ja hänellä on myös oikeus tietää, mitä hän suuhunsa laittaa. Tuotteen laadun lisäksi yhä useampi on kiinnostunut myös tuotteen vastuullisuudesta.

Kuluttajasta riippuen vastuullisuus voi liittyä tuotteen ympäristövaikutuksiin, tuotantotapaan, ketjun tulonjakoon, työntekijöiden kohteluun tai esimerkiksi aluetalouteen. Selkeät tiedot näistä ovat yhä useammin tuotteelle kilpailuvaltti.

PEKKA FALI

Kuluttajien kiinnostus alkuperää kohtaan näkyy lähiruuan suosiossa.

Tarve ruokaa maatiloillaan tuottavien viljelijöiden ja usein kaupungeissa asuvien kuluttajien väliseen keskusteluun on kasvanut nopeasti. On hienoa, että nykyaika tarjoaa tähän keskusteluun myös toimivat välineet.

Tuottajien ja kuluttajien ei tarvitse enää tyytyä siihen, että ruokakeskustelua käyvät heidän puolestaan kaupan, teollisuuden, järjestöjen ja virastojen johtajat – mikäli tiedotusvälineet keskustelulle yleensä tilaa antavat.

Tuottajat ja kuluttajat puhuvat nyt suoraan toisilleen lukuisissa verkkoympäristöissä.

Internetistä löytyy lukuisia ruuantuottajien sivustoja omine verkkokauppoineen. Siellä solmitaan liikesuhteita ja käydään keskustelua ruoka- ja maatalouspolitiikasta.

Ruokaa koskevat kovat uutiset herättävät nopeasti kriittistä ja asiantuntevaa kommentointia tiedotusvälineiden verkkosivujen lisäksi erityisesti sosiaalisessa mediassa. Kaikkien ei tarvitse keskusteluun osallistua, mutta esimerkiksi viljelijöiden on hyvä tietää, että heillä on myös verkkoympäristössä vahva asema.

Uudessa ympäristössä tuottajat ja kuluttajat haastavat vahvan kaupan avoimeen keskusteluun. Myös kauppa on huomannut, että keskusteluun on pakko osallistua.

Avoin keskustelu lisää ruokaketjun läpinäkyvyyttä. Ketjun perinteiset auktoriteetit joutuvat perustelemaan toimintaansa reaaliajassa. Se on hyväksi koko ruoka-alalle.

> **Myös kauppa on huomannut, että keskusteluun on pakko osallistua.**

Mennään bussilla

Kesällä voimaan astuva EU-asetus karsii maaseudun liikennettä kovalla kädellä. Ensi kuussa kolmisensataa bussivuoroa loppuu, uusia reittejä avautuu kilpailulle ja hintoja muutetaan.

Maaseudun Tulevaisuuden elykeskuksille tekemän soittokierroksen mukaan rajuimmat lakkautukset osuvat Itä-Suomeen. (MT 9.5.)

Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan elykeskusten alueilla loppuu noin 200 vuoroa. Ajamatta jää 2,2 miljoonaa kilometriä vuodessa.

Joukkoliikenteen uudistus on merkittävin vuosikymmeniin. Uusi laki asettaa ehtoja kilpailutukselle ja suitsii markkinalähtöisen liikenteen tukemista verorahoin.

Liikenne- ja viestintäministeriössä rakennetaan hallinnollista mallia toimivalle joukkoliikenteelle ja etsitään ratkaisuja EU-tason sääntelyyn. Niitä ei kumma kyllä vielä ole, vaikka bussiliikenne mullistuu jo kuun vaihteessa.

Ongelma koskee etenkin kaupunkiseutujen ulkopuolisia alueita. Ministeriön mukaan isoissa kaupungeissa lipputulot mahdollistavat liikenteen. Osassa alueita hinnat jopa putoavat ja palvelu paranee.

EU-asetus ei yksin ole syypää linjaliikenteen kurimukseen, sillä maaseudun bussivuoroja on jo vuosia harvennettu määrärahojen supistumisen takia.

Riittävä joukkoliikenne on tärkeä osa maaseudulla asumisen perusedellytyksiä. Kaikkia asiointi-, työ- tai koulumatkoja ei voi jättää yksityisautoilun varaan.

Jos bussivuoroille ei löydy riittävästi matkustajia, pitää etsiä uusia vaihtoehtoja. Toimiva kutsuliikenne voi olla yksi tapa turvata maaseudulla asuvien liikkumista.

VIERASYLIÖ

Postitorvi törähtelee vaisusti

Postitorvi on perinteistään kiinnipitävien postien logo. Se muistuttaa kansalaisille viestinnän perustavaa laatua olevasta merkityksestä. Posteljoonin torven törähdys kertoi kanavan sillä kertaa aukeamisesta ja sitten sen sulkeutumisesta, lupauksella jatkuvuudesta: minä tulen taas.

Kännykän puhelinnumero ja toimijan sähköpostiosoite antavat osoitteen tarkkuudella: maapallo. Demokratioina järjestäytyneissä yhteiskunnissa se ei riitä. Tarvitaan postiosoite niin tarkasti ilmaistuna, että posteljoonilla ja lähetysten vastaanottajalla on yhteinen tieto, mihin lähetys toimitetaan.

Itsestään selvää pitäisi olla, mikä on viihteellisesti, mikä tiedollisesti merkityksellistä. Ei se ole. Tämän sai eduskunnan liikennevaliokunta kokea uuden vuosituhannen alkajaisiksi ryhtyessään käsittelemään silloisen hallituksen esitystä postipalvelulaiksi.

Saalistajat liikkeellä

Aivan samalla tavoin kuin Tielaitoksen yksityistämisprosessissa Posti- ja telelaitoksen peruja olevassa Postissa saalistajat olivat liikkeellä. Postitorvea ei logossa näy ja ”Itella”, häh!

Akilleella oli kaksi herkkää kantapäätä, haja-asutusalueiden postipalvelujen jakelun rakenteellinen leikkaus mahdollisimman vähän kuluja aiheuttavaksi ja taajamien postinjakelun altistaminen kerrankuorinnalle, tuttu ilmiö maitotaloudessa.

Miksi näin? Kuiskuteltiin, että taajamajakeluihin erikoistuisivat bisnesyhtiöt ja varsinainen postitoiminta virtaviivaistettuna myytäisiin Deutsche Postille. Itellan toimitusjohtaja ei maininnut Maaseudun Tulevaisuudessa 19.5.14 ”Deutschea”; nyt hänen mukaansa markkinoilla kermaa kaapivat Norske Post ja Svenska Posten.

Erityisen mielenkiintoinen yksityiskohta oli postipalvelulakiesityksen suhde puutteellisin tai virheellisin osoitetiedoin liikkeellä oleviin postilähetyksiin. Sitä koskeva täydennys tehtiin hallituksen esitykseen liikennevaliokunnassa. Nyt virkavastuulla toimivat henkilöt käsittelevät tämän osan postista. Laintekstiä on edelleen paranneltu nyt voimassaolevassa postilaissa, jossa menettely on omana lukunaan.

Mikään lainsäädäntö ei ole riittävä, jos postinlajittelussa käytettävät koneet suorastaan särkevät lähetyksiä. Näin kävi Helsingin lajittelukeskuksessa; minulle esiteltiin valokuvilla rullakoittain tuhoutuneita postilähetyksiä, kiusallinen asia laitteiston valmistajalle, sen tilaajalle – ja asiakkaille.

Yksityisyyteen paluu houkuttaa

Itellan toimitusjohtaja kertoi Maaseudun Tulevaisuudessa 19.5., että postin jakamien kirjeiden määrä pienentyi alkuvuoden aikana 10 prosentilla, sanoma- ja aikakauslehtien määrä niin ikään 10 prosentilla ja osoitteettomien lähetysten määrä yli 20 prosenttia. Pudotukset ovat kieltämättä suuria.

> **Kirjekato on suuri tappio historiantutkimukselle.**

Kirjepostin osalta tilasto vaatii reunahuomautuksia. Muun muassa sähkönjakeluyhtiöt ja monet vastaavat siirtyivät tammikuun ensimmäisestä päivästä lukien e-laskuihin. Tarkoituksena oli tietenkin alentaa postituskuluja, toimenpiteenä täysin odotettu ja hyvissä ajoin ennalta varoitettu.

Toinen ja todella suuren luokan muutos on kirjeiden kirjoittamisesta ja niiden lähettämisestä osittain luopuminen; sitä korvaa sosiaalinen media, ”some”. Saattaa hyvinkin käydä niin, että hyvin monista eri syistä tämä buumi hiipuu yhtä nopeasti kuin se tuli. Paluu yksityisyyteen houkuttaa.

Nyt jo on viitteitä siitä, että kirjakauppojen rinnalle ilmestyy ”kirjekauppaa”. Yhdysvalloissa sellaista jo on.

Eräässä versiossa mummo lähettää joka viikko tiettyyn ideasarjaan kuuluvan kortin lapsenlapsilleen. Kansanedustajilla on ikimuistoinen joulukorttitraditio. Joulu-, pääsiäis-, äitienpäivä- ja onnittelukorttiperinteet elävät. Ja monet firmat eivät luovu paperilaskuista. Ja asiakirjapostin kuljetus on turvallisesti hoidettava. Ei pidä panikoitua.

Kirjekato on suuri tappio historiantutkimukselle. Kirjesalaisuus on varsin nuori todellisuus, tutkijoiden mukaan se ilmestyi vasta 1900-luvulla. Sitä varhaisempien aikojen merkkihenkilöiden kirjoittamat kirjeet ovat olleet haluttuja tutkimus- ja lukukohteita, myös kirjoiksi koottuina.

Innovaatioista turha puhua

”Se, mikä kirjeenkannossa menetetään, se verkkokauppakuljetuksissa voitetaan”, sopisi vaikka postin strategiaan. Tämä on nyt yksi suuri mahdollisuus myös yleispalvelutehtävää toteuttavalle postille.

Itellan uusi hittituote on pääkaupunkiseudulta Turkuun ja Tampereelle lähetettävät pikatoimitukset. Illalla verkkokaupasta tilattu on seuraavana päivänä perillä näillä paikkakunnilla. Tämä on selvä markkinaetu pääkaupunkiseudun verkkokaupoille, sellainen voi olla tilauskatumustakin nopeampi toimija.

Verkkokauppaan liittyville kuljetuksille on toivottava menestystä, sillä yleispalvelu-velvoitteen mukaisesti on pystyttävä hoitamaan jakelu haja-asutusalueen asukkaille ja muille toimijoille. Kaikkia asiakkaita on kohdeltava tasapuolisesti yhtenäisin maksuin.

Onko potentiaalinen haja-asutusalueiden asiakasmäärä sitten nousussa vai laskussa?

Asumiskustannukset ovat pääkaupunkiseudulla nousussa ja nettoeläkkeiden ostovoima laskussa. Tämä kannustaa harkitsemaan talviasuttavalla vapaa-ajan asunnolla läpi vuoden asumista ja kaupunkiasunnon vuokraamista. Tämä edellyttää asiointia kunnanvirastossa.

Toisaalta tiedetään keskimäärin hyväkuntoisten eläkeläisten lukumäärän voimakas kasvu lähivuosina; maksukykyinen kansa koostuu tapansa, tyylinsä ja traditionsa jo omaksuneista.

Vastikään työelämän kaupunkioloissa taakseen jättäneet ovat henkisesti riippuvaisia aamun lehden lukemisesta. Nyt vaan aamu voi vaihtua iltapäiväksi tai seuraavaksi päiväksi. Tilaaja ja lukija(t) säilyvät.

Viikoittain hämmästelee kuinka valtavasti osoitteetonta mainos- ja muuta lehteä Varkaudesta 16 kilometrin päässä olevaan postilaatikkoon jaetaan. Hesari muuten tulee aamulla klo 6, Maaseudun Tulevaisuus ja Kauppalehti (postin mukana) klo 12.30 ja Kaleva (postin mukana) seuraavana päivänä.

Innovaatioista on turha puhua, jos postipalvelut eivät toimi ja maantiet runkojaan myöten rapistuvat. Itellalla on jo toki malliksi kylmäkuljetuspalvelu pientuottajilta kuluttajille. Hyvä!

ERKKI PULLIAINEN
Kirjoittaja on valtiopäiväneuvos.

PÄIVÄN KUVA

VILLE-PETTERI MÄÄTTÄ

Kerran vuodessa vesijumppaa

”Käyn kerran vuodessa mattopyykillä, ihan liikunnan vuoksi. Muuten hoidan kuntoani golfkentällä ja joogasalilla.”
Näin kertoo 72-vuotias **Pertti Kuisma**, joka kuurasi tiistaina mökkimattojaan Hyvinkään Kaupunkisillan pesupaikalla.

Päivän kuva -ehdotuksia voi lähettää MT:n toimitukseen osoitteeseen lukijankuva@maaseuduntulevaisuus.fi. Julkaistuista kuvista maksetaan palkkio.

KOLUMNI: TUULIKKI VIILO

Pötyä pöytään, esi-isä!

Asiakas on kuningas. Paitsi jos asiakas on ilmastonmuutoksen ja eettisten kysymysten raunioittama kuluttaja, pahainen pakaasinkantaja, joka kanniskelee maailman murheita hyllyltä toiselle.

Eli vaikka minä.

Karsastan kauppaan astumista. Mitä isompi kauppa on, sen pahempi. Vastakkain ovat järki, himot ja lompakko, edessä hyllymetreittäin kysymyksiä. Pohja parisuhdekiistoille on hedelmällinen.

Esi-isäni, jotka kaivoivat henkensä pitimiksi muutamia kituliaita pottuja happamasta pellostaan, antaisivat todennäköisesti ympäri korvia kuullessaan moisesta nirppanokkaisuudesta.

Ruokaa saa kun jaksaa kätensä hyllyyn kohottaa. Ja vielä nuristaan!

Toivoisin voivani työntää käteni aikaikkunan läpi nykäistäkseni esi-isää hihasta. Jätä hetkeksi kuokka ja hengissä selviytyminen ja tule vilkaisemaan millaista ruoanhankinta on 2010-luvulla.

> **Kuule, esi-isä, täällä viljellään vain rahaa.**

tuulikki.viilo@maaseuduntulevaisuus.fi

Esi-isä nälän ja työn uurtamat kulmat kohoavat: millaisia kuokkia 2010-luvulla mahdetaankaan käyttää?

Astumme sisään automarketin liukuovista esi-isän hetken emmittyä. Hiljennytään aluksi heviosastolle: Ottaisiko halpoja italialaisia irtokiivejä vai kenties kalliimpia uusiseelantilaisia luomukiivejä, jotka on pakattu muovirasiaan?

Noin kymmenen minuutin kuluttua mietin, olisiko sittenkään viisasta ottaa kiivejä, mitä mieltä on syödä eksoottisia hedelmiä täällä peräpohjolassa kun tarjolla on perunaa.

Esi-isä on tuupannut kumoon kokonaisen laatikollisen kumkvatteja, pomeloita ja pitahayoja.

Ja ottaisiko esi-isä halpaa irtotomaattia Espanjasta vai kotimaista kasvihuonetomaattia? Kumpi nyt olikaan se ekologisempi? Esi-isä ei ihan ymmärrä tätä ekologisuutta.

Viiden kasvihuonetomaatin hinnalla saisi myös esimerkiksi kokonaisen broilerin. Ai että mikä on broileri?

Takahuoneesta ilmaantunut, nuutunut kesähessu nostelee hyllyille lisää lohikäärmeenhedelmämehua. Esi-isä kiirehtii onnittelemaan: hän ei ole koskaan nähnyt näin taianomaisen taitavaa viljelijää.

Kuule, esi-isä, täällä viljellään vain rahaa. Todelliset tekijät ovat jossakin muualla.

Samoilemme säilykkeiden joukossa. Nestléä piti muistaakseni boikotoida. Ja israelilaisia tuotteita.

Turun Sinappi taisi olla taas vaihteeksi kotimaista. Esi-isä, ota näpit irti siitä tonnikalapurkista! Ei, meressä ei valitettavasti riitä kaloja.

Ruisleipä on esi-isän mielestä kotimainen luottotuote.

Vai miten ihmeessä vilja voisi olla ulkomailta, kun leipäkin on vielä tuore? Tulee kiistaa.

Esi-isä häipyy ja löydän hänet karppileipien ja terveysjogurttien välimaastosta.

Hän heristää tuohtuneena kädessään vähärasvaista kermaa.

No niin, takaisin asiaan – ottaisimmeko granaattiomena-lime-vanilijajogurttia vai kenties mansikan ja kanelin makuista jogurtintapaista vatsaystävällistä juomaa?

Älä nyt viitsi heittäytyä hankalaksi, esi-isä. Nouse ylös.

On sentään jotakin, mikä huojentaa maailmantuskan kouraisemaa mieltä: Hiilijalanjälki maltillinen, saatavilla täysin kotimaisena, kasviperäinen, sivujakeet voidaan hyödyntää lähes täydellisesti eläinten rehuna ja pakkaus on kierrätettävä.

Löytyy tarvittaessa luomuna ja on esi-isällekin tuttu.

Huokaamme helpottuneina ja poistumme kassan kautta etukorttia vilauttamatta. Olutta on.

LEHTIKATSAUS

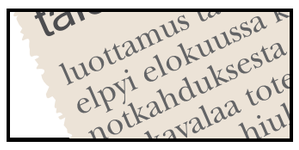

Soklia ei saa unohtaa

Lapin Kansa perää Soklin kaivoshanketta esille, kun minihallitusneuvotteluissa pohditaan kasvun mahdollisuuksia. Lehti uskoo, että uudet kaivokset luovat toimeliaisuutta myös kaivosalan ulkopuolelle. *”Lapissa on totuttu pitämään Soklin kaivosta samanlaisena ikuisuusprojektina kuin oli Vuotoksen allas. Kummastakin odotettiin hanketta, joka kääntäisi kehityksen suunnan paremmaksi. Vuotos on oikeusistuimen päätöksellä kuopattu, mutta Sokli on ajankohtaisempi kuin koskaan.”*

”Hallituksen uudet johtajat haluavat lyödä puunmerkkinsä hallituksen loppukauden ohjelmaan. Lapin näkökulmasta olisi erittäin toivottavaa, että valtio ja kaivosyhtiö löytävät yhteisen sävelen Soklin kaivoksen avaamiseksi. Soklin merkitys Lapille on poikkeuksellisen suuri.”

Olutralli jatkuu

Satakunnan Kansa ei usko Viron alkoholiveron korotuksen hiljentävän olutrallia Suomen ja Viron välillä.

”Suomi on alkoholipolitiikallaan vaikeassa tilanteessa, sillä vuosikymmeniä noudatetun korkean verotuksen ja saatavuuden rajoittamisen tie on likimain kuljettu loppuun.”

”Tilanne on kuin harakalla tervatulla katolla. Tehtiinpä niin tai näin, joko tarttuu nokka tai sitten pyrstö, kun eteläisen Suomen väestöllä on vaihtoehtona hankkia juomia edullisilta laivamatkoilta Viroon.”

”Keinoiksi jäävät tiedon lisäys ja valistaminen alkoholin haitoista sekä vetoaminen järkeen.”